

МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Вимоги сучасного суспільства до підготовки фахівців потребують фундаментальної перебудови всієї системи освіти в Україні. Це зумовило потребу підготовки фахівців на основі принципу суб'єктно-суб'єктних відносин, що активно залучають студентів до процесу їхнього професійного становлення, під час якого особливого значення набуває розвиток їхньої творчої активності. Тому професійна підготовка у ВНЗ потребує нової організації навчального процесу, в якому особливе місце займає використання нових педагогічних технологій і зміст професійної підготовки сучасного фахівця, здатного самостійно розв'язувати складні науково-технічні, інженерно-конструкторські задачі виробничого процесу.

Однією з основних задач сучасного ВНЗ нині є підготовка компетентного, гнучкого конкурентоздатного фахівця, який спроможний до професійної діяльності, до швидкої адаптації в нестандартних умовах. Важливим є оволодіння технологіями за фахом, уміннями використовувати одержані знання в процесі розв'язання професійних задач.

Традиційна підготовка фахівців орієнтована на формування компетентностей і компетенцій у предметній галузі і все більше відстає від сучасних вимог.

Нині основою освіти мають стати не стільки навчальні дисципліни, скільки способи мислення і діяльності. Необхідно готувати фахівця, який має високий рівень підготовки, але включати його під час навчання в розроблення нових технологій, адаптувати його до реальної сфери діяльності, зробити його здатним до прийняття рішень і відповідальності за них.

Тому нині актуальною залишається проблема вдосконалення навчального процесу в закладах професійної освіти.

Мета статті полягає в розгляді можливостей удосконалення навчального процесу в професійних закладах освіти.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі вдосконалення навчального процесу присвячені роботи А. Гаврікова, В. Зінченка, А. Новікова, М. Певзнера, В. Сластьоніна та ін.

Використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі присвячені дослідження В. Бикова, Р. Гуревича, О. Співаковського, І. Трайнева, В. Трайнева, С. Сисоевої, І. Роберт та ін.

Особливої популярності нині набуває проблема впровадження в навчальний процес проектних технологій навчання: Я. Биховський, І. Бруснікіна, Б. Додж, Т. Новікова, Є. Полат, Т. Марч, Н. Морзе, І. Чечель та ін.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження було визначено два підходи щодо вдосконалення навчального процесу в сучасному ВНЗ: інформаційний та персоналізований.

Інформаційний підхід передбачає формування в студентів здатності до ефективного використання наявних і перспективних масивів інформаційних ресурсів.

Персоналізований підхід орієнтований на особистісні знання, унікальні, що притаманні тільки певній людині, і в цьому його цінність.

Важливим у реалізації цього підходу є створення умов для процесу перетворення: інформація-знання-інформація. Цьому сприяє використання активних педагогічних технологій у контекстному навчанні.

Контекстне навчання (знаково-контекстне навчання) — навчання, в якому на мові науки і за допомогою всієї системи форм, методів і засобів навчання — традиційних і нових — моделюються предметний і соціальний зміст інформації, що засвоюється студентами в професійній діяльності.

Метою контекстного навчання є формування цілісної професійної діяльності майбутніх випускників за напрямом їхньої підготовки [2, с. 231].

У цьому процесі створюється можливість моделювання комунікації і діяльності в професійному середовищі, в якому спілкування є одним із найважливіших засобів навчання.

Одним із напрямів удосконалення навчального процесу у ВНЗ є актуалізація самостійної роботи студентів. При цьому особливої значимості в практиці у ВНЗ набувають форми і методи роботи, що стимулюють самостійність і творчість студентів. Самостійна робота студентів може розглядатись як діяльність із засвоєння знань і вмінь, що відбувається без безпосереднього керівництва викладачами, хоча і спрямовується ними [4].

У сучасних умовах навчальні заклади повинні забезпечувати не тільки систему загальноосвітніх і соціальних знань, умінь і навичок студентів, а й формувати і розвивати в них потреби самостійного набуття знань [4, с. 63]. Тому підготовка майбутнього фахівця буде найбільш ефективною в процесі самостійної пізнавальної діяльності, що спрямована на розв'язання студентами конкретних навчальних задач.

Самостійна робота передбачає максимальну активність студентів у різних аспектах їхньої діяльності: як аудиторної, так і позааудиторної. До яких належать участь у науково-дослідній роботі, в конкурсах, олімпіадах, конференціях.

Нині найбільшого поширення в навчальному процесі набуває проектний підхід до організації навчальної діяльності студентів, оскільки евристичний підхід з елементами проектування є джерелом нових знань, дій, творчості.

Аналіз літератури з проектного підходу до навчання свідчить, що проектування в навчальній діяльності застосовується через метод проектів.

Проект (лат. *projectus*, «кинутий вперед», «випнутий», «що стирчить»).

– У техніці: Технічний проект — стадія розроблення виробу і проектно-конструкторська документація, що містить остаточне технічне рішення і дає повне уявлення про будову виробу, котрий розробляється.

– У документознавстві — попередній текст будь-якого документа.

– Проект в управлінні проектами — обмежена часовими рамками діяльність, що має визначений початок і кінець, зазвичай обмежений датою, але також може обмежуватися фінансуванням або досягненням результатів, що здійснюється для реалізації унікальних цілей і завдань, зазвичай, щоб привести до вигідних змін або створення додаткової вартості [Вікіпедія].

Педагогічне проектування — це попереднє розроблення основних деталей очікуваної діяльності студентів і педагогів. Педагогічне проектування — це функція будь-якого педагога: організаційна, гностична або комунікативна [1, с. 198].

Під методом проектів, як зазначає Є. Полат, розуміють спосіб досягнення дидактичної мети, через детальну розробку проблеми (технологію), що повинна завершитися реальним, практичним результатом, котрий оформлений тим чи іншим чином [5, с. 66].

Отже, в навчальному процесі метод проектів є технологією навчання, коли студенти набувають знання, вміння, навички, досвід у процесі планування і виконання поступового ускладнення практичних завдань — проектів. Цей метод орієнтований на використання різних освітніх ресурсів і передбачає самостійну роботу з літературою і ресурсами Інтернету.

До використання методу проектів висуваються такі вимоги:

1. Наявність значимої в дослідницькому творчому плані проблеми (задачі, що вимагає інтегрованих знань, дослідницького пошуку щодо її розв'язання).
2. Практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачуваних результатів.
3. Самостійна діяльність.
4. Структурування змістовної частини проекту.
5. Використання дослідницьких методів, що передбачають певні дослідницькі дії:
 - визначення проблеми і задач, що впливають із неї;
 - висування гіпотез їх розв'язання;
 - обговорення методів дослідження;
 - обговорення способів оформлення прикінцевого результату;
 - збирання, систематизація і аналіз одержаних результатів;
 - підведення підсумків, оформлення результатів, їхня презентація;
 - висновки, висунення нових проблем дослідження [5, с. 68].

Співпраця студентів у різних за складом групах дозволяє формувати в студентів навички спілкування.

Навчальна діяльність студентів може здійснюватись успішно лише за умови управління цим процесом викладачем студентом. Викладач у процесі виконання проекту перетворюється на тьютора (консультанта), який лише спрямовує орієнтує і консультує студентів.

Самостійна робота студентів у проектній діяльності включає відтворюючі і творчі процеси в навчальній діяльності студентів. Щодо ефективної підготовки висококваліфікованих фахівців необхідне впевнене володіння програмними засобами, котрого набуває студент, закріплює в процесі всього періоду навчання, вміння працювати з інформацією, включаючи пошук, відбір і структурування.

Наведемо для прикладу виконання навчального проекту студентами Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД) у процесі вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Українська ділова мова». Навчальний проект виконувався за технологією Веб-квест.

Веб-квест (Web quest) у педагогіці — проблемне завдання із елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету.

Освітнім Веб-квестом (quest — від англ. — пошук, шукати) називають сайт в Інтернеті, присвячений певній темі, що складається з декількох зв'язаних єдиною сюжетною лінією розділів, насичених посиланнями на інші ресурси Інтернету [3, с. 8].

Так, студентам пропонується взяти участь у проектах за наступною тематикою:

Назва групи	Назва Веб-квесту	Мова
Професійне спілкування майбутніх рятувальників	Сутність і значення спілкування у професійній діяльності	Укр.
	Удосконалення професійного спілкування майбутніх рятувальників Державної служби з надзвичайних ситуацій України	Англ.
Суть горіння та способи його ліквідації	Первинні засоби пожежогасіння	Рос.
	Вогнегасники	Англ.
	Рятувальні машини та обладнання	Рос.
	Горіння. Способи і методи припинення горіння	Рос.
Катастрофи	Лісові пожежі	Англ.
	Катастрофи техногенного характеру	Англ.
	Катастрофи природного характеру	Англ.
Аварійно-рятувальні роботи в різних видах аварій	Дії пожежного-рятувальника під час проведення рятувальних робіт на різноманітних транспортних засобах	Нім.
	Оперативні дії пожежних підрозділів	Нім.
	Аварійно-рятувальні роботи під час аварій із витоком небезпечних хімічних речовин	Нім.
	Аварійно-рятувальні роботи під час аварій із радіаційним забрудненням	Пол.

	Захист населення у надзвичайних ситуаціях і ліквідація їх наслідків	Укр.
	Організація аварійно-рятувальних заходів на транспорті	Укр.
	Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	Пол.

З цією метою використовуються форуми соціальних медіа — блогів.

Блог — мережевий щоденник — невичерпне джерело публікацій, читання та коментування, що дозволяє вести спілкування в зручному для кожного користувача режимі, з тією інтенсивністю, яка йому потрібна [6].

Інтеграція технології блогів і проектної технології, як у нашому прикладі, Веб-квест, розширює їхні освітні можливості та використання в навчальному процесі, а також надає можливість здійснення спілкування, обміну думок та ін. Така технологія одержала назву Блог-квесту і використовується в навчальному процесі.

Виконання проектів, їхнє використання у вивченні різних дисциплін сприяє оволодінню знаннями, формуванню навичок самостійної роботи, комунікативного спілкування. Таким чином, у процесі виконання проекту в студентів формуються такі компетенції:

- інформаційно-комунікаційна;
- комунікативна;
- самостійної роботи.

Ці компетенції лежать в основі формування сучасного інформаційно-компетентного фахівця.

Отже, робота в проектах сприяє активізації самовиховання і самоосвіти. Прогресивна роль проектної діяльності зумовлюється тим, що в процесі активізації творчої спрямованості в майбутніх фахівців значно розширюється сфера інформаційного сприйняття і представлення, формуються та вдосконалюються певні пізнавальні здібності, вміння самостійного одержання і застосування знань на практиці.

Висновок. Одним із шляхів підготовки сучасного компетентного, конкурентоздатного фахівця у ВНЗ є включення студентів у розроблення і використання сучасних технологій навчання, адаптованих до реальних умов здійснення майбутньої професійної діяльності. Однією з таких технологій навчання є проектна, що надає можливість перетворити теоретичні знання в професійний підхід, сприяє формуванню компетентного фахівця, який може висувати цілі, планувати власну діяльність їхнього досягнення, розвивати навички колективної роботи, відповідати за прийняті рішення.

Література:

1. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. — Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. — 348 с.
2. Вербицкий А. А. Инварианты профессионализма: проблемы формирования : монография / А.А. Вербицкий, М. Д. Ильязова. — М. : Логос, 2011. — 288 с.
3. Кадемія М. Ю. Веб-квест у професійній підготовці вчителя : навчально-методичний посібник / М.Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко. — Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. — 147 с.
4. Лемешко Н. Н. Самостоятельная работа учащихся. — В. кн. : Методические рекомендации по математике / Н. Н. Лемешко. — Вып. 10. — М. : Высшая школа, 1988. — 63 с.
5. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под. ред. Е. С. Полат. — 2-е изд., стер. — М. : Издательский центр «Академия», 2005. — 272 с.

У статті розглянута проблема підготовки компетентного, конкурентоздатного фахівця, здатного до продуктивної професійної діяльності в процесі навчання у ВНЗ. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є впровадження в навчальний процес проектної технології.

Ключові слова: Блог, Веб-квест, компетентність, конкурентоздатність, метод проектів, навчальний проект.

В статье рассматривается проблема формирования компетентного, конкурентоспособного специалиста, который подготовлен к продуктивной профессиональной деятельности в процессе обучения его в ВУЗе. Одним из путей решения этой проблемы есть внедрение в учебный процесс проектной технологии.

Ключевые слова: *Блог, Веб-квест, компетентность, конкурентоспособность, метод проектов, учебный проект.*

The author dwells on the problem training of a competent and competitive specialist, who is capable for productive professional activity within a higher school educational process. One of the solution ways of this problem is the introduction the project learning technology into educational process.

Key words: *Blog, Web quest, competency, competitiveness, projects method, educational project.*